

Kindsforskaren

Medlemstidning för Kinds Forskarclubb

Nr 1 Februari 2003 Årg.14

Släkten där käppen är aktuell



Pär, Henrik och Sven-Gunnar Hollander beundrar släktklenoden, ett spanskrör som funnits i släkten sedan början av 1800-talet.

Kallelse till årsmöte den 1 mars kl.14.30
i församlingshemmet, Hillared
Medverkan av Erik Johansson ,”Erik i Smeagår’n”,
och Birgitta Pettersson.



KINDS FORSKARKLUBB

Trumpetvägen 8
514 32 Tranemo
POSTGIRO 28 35 76 - 7

KINDS FORSKARKLUBB STYRELSE 2002

Thomas Johansson, ordförande
Trumpetvägen 8, 514 32 TRANEMO
0325-768 46

Peter Hansson, vice ordförande
Axelfors, Ängsätra, 512 94 SVENLJUNGA
0325-62 81 48
ohph@hem.passagen.se

Erik Hökås, kassör
Hökhult, 516 96 APLARED
033-28 30 35

Ingvar Hallqvist, sekreterare
Hagavägen 13, 514 60 DALSTORP
0321-600 39

Ingrid Eriksson, vice sekreterare
Röllekevägen 7, 512 52 SVENLJUNGA
0325-61 11 35

Gösta Widar, ledamot
Hasselgatan 13, 512 52 SVENLJUNGA
0325-61 18 18

Tomas GH Johansson, ledamot
Bäckemadsvägen 8E, 512 52 SVENLJUNGA

Georg Axelsson, suppleant
Änglarp, Fridhem, 512 94 SVENLJUNGA
0325-130 54

Stig Gustavsson, suppleant
Björkängen, 516 50 APLARED



REDAKTIONSKOMMITTÉ

Ulla Hökås, redaktör
Hökhult, 516 96 APLARED
033-28 30 35

Kristina Svensson
Klabbarp, 512 95 HÅCKSVIK
0325-521 95

Peter Hansson
Axelfors, Ängsätra, 512 94 SVENLJUNGA
0325-62 81 48
ohph@hem.passagen.se



MEDLEMSAVGIFTEN

för 2003 är 80:- för enskild medlem,
institution och förening, 20:- för familjemedlem.
I medlemsavgiften ingår Kindsforskaren
med 4 nr per år.

Medlemskap vinnes antingen genom inbetalning
av medlemsavgiften till Kinds Forskarklubb
Postgiro 28 35 76 - 7 eller genom anmälan till
kassören (adress, se styrelse).



ANNONSERING i Kindsforskaren:

Medlemmar får GRATIS annonsera max 5 rader.

1/2-SIDA 100:-

1/4-SIDA 50:-

1/8-SIDA 25:-

Att bilägga löst reklamblad 100:-

Insända bidrag till Kindsforskaren ansvarar
författaren själv för. Redaktionskommittén
förbehåller sig rätten att få redigera materialet.

Utdrag ur artiklarna får göras med angivande
av källan och med författarens tillstånd.

Ansvarig utgivare:

Thomas Johansson

INNEHÅLL

Styrelse, Adresser	2
Från ordförandens penna	3
Verksamhetsberättelse för år 2002	3
Släkten där käppen är aktuell	4
Amerikafrämmat	5
Svensk lokalhistorisk databas	5
Anders i Hornhult och Oluf i Grimsås	6
Borås - Alvesta Järnväg en hundraårs tillbakablick	8
Den gamla bilden	11
Ny Kinds litteratur	12
Program våren 2003	12

Från ordförandens penna

Forskarvänner!

Efter en kall period över årsskiftet har det blivit rena våren. Men det kommer väl bakslag. Vårens program startar med årsmöte i Hillared 1/3. Föredrag om knallar blir det i Limmared 30/3. En trevlig resa till Äskhults by i Halland avslutar säsongen 4/5. Mer detaljer om programmen finns på annan plats i tidningen.

Thomas Johansson

Verksamhetsberättelse för år 2002

Styrelse: Ordf. Thomas Johansson, Tranemo; v. ordf. Peter Hansson, Axelfors; sekr. Ingvar Hallqvist, Dalstorp; kassör Erik Hökås, Ljushult; ledamöter Ingrid Eriksson, Tomas GH Johansson och Gösta Widar. Suppleanter Georg Axelsson och Stig Gustavsson.

Medlemstal: 377 personliga medlemmar (361 år 2001) och 28 bibliotek och föreningar (29).

Ekonomi: Kassen omslöt 48.262 kr med ett överskott på 5.176 kr. Mer om ekonomin i särskild rapport.

Verksamheten: Mötesverksamheten har bedrivits ungefär som föregående år. Årsmötet hölls i Uddebo, varvid diplom för god forskarinsats tilldelades Ingvar Hallqvist för dennes omfattande soldatforskning. Bengt Fransson, Åsarp, kåserade om livet förr. Nästa sammankomst hölls i Svenljunga. Arkivarie Sture Sandqvist informerade om kommunarkivet och visade dyrgripar därifrån. Höstens första möte hölls i Kalv och var upplagt som en forskardag med visningar och information samt kåseri av Kent Andersson. Andra sammankomsten var i Tranemo med uppskattat föredrag av Agneta Tjäder om Birgit Sparre och Gårdarna runt sjön. Julfesten, denna gång på Naturbruksgymnasiet i Svenljunga, blev sedan den sedvanliga avslutningen på årets verksamhet. Samtliga tillställningar har rönt god uppmärksamhet.

Kurser: Den släktforskarkurs som påbörjades under 2001 har slutförts under våren. Flera kvällar har vidare forskarhjälp erbjudits på biblioteken i Svenljunga och Tranemo.

Övrigt: Föreningen har deltagit med bokbord vid bl a möten i Borås och Torsbo. Därvid har också information lämnats om vår verksamhet.

Bokutgivning: Under hösten har arbetats med Rune Holmbergs material om Kinds härads gränser. Boken kommer att ges ut i föreningens regi hösten 2003.

Medlemstidning: Kindsforskaren har som vanligt kommit ut med fyra nummer. Årets artiklar har bl a handlat om Kindsnejdens folkdanslag, läkaren och idékämpan Ada Nilsson och Sven Erlandsson, bonadsmålare, Roseniusläkten och Alvestabanen.

Hemsida: Vår hemsida har uppdaterats några gånger och har hittills haft över 28 000 besök.

Forskarklubben är medlem i Västergötlands Genealogiska förening och ansluten till Sveriges Släktforskarförbund.

Till sist ett varmt tack till er alla som bidragit till årets verksamhet. Särskilt vill vi tacka Vuxenskolan och Medborgarskolan för ett gott samarbete och Svenljunga och Tranemo kommuner för välvilligt stöd.

Styrelsen

Slakten där käppen är aktuell

För många år sedan fick jag en käpp, spanskrör tror jag att det heter, av min far Gustaf Hollander i Ölsremma. Käppen är försedd med en ben- eller hornknapp där det förr varit ett inlagt mönster av små silverpärlor. Far sade att den tillhört min farfars farfar. Vem han var hade åtminstone vi syskon ingen aning om.

Vi visste vem som hade varit vår farfar, men eftersom han dog ca 25 år innan jag föddes intresserade vi oss inte för varifrån han härstammade. Och vi lyssnade inte då pappa berättade något om det. Jag kan dock erinra mig att han sade att farfars far, som var nämndeman i Grönahög, dog när farfar var liten, och det har jag fått verifierat i min släktforskning. Han berättade också att farfar var född i Dalstorp och att slakten Hulander (i Ölsremma med flera orter) och Hollander härstammade från två bröder. Det visade sig också stämma, liksom mycket annat jag kan erinra mig att han berättade.

När jag våren 1995 kommit fram till vem som var min farfars farfar så plockade jag fram hans bouppteckning från 10 april 1839 vid Landsarkivet i Göteborg. Jag hoppades att kunna hitta käppen omnämnd där, eftersom man var mycket noga med att notera varje liten ägodel. Tyvärr kunde jag inte tolka texten i just de aktuella avsnitten. Men så fick jag tag på boken "Där susar skog – där skälver asp" av Lydia Danielsson (min morfars kusin "Lydia på Kullen") och Kent Andersson. Den beskriver livet i den by - Horshaga i Dalstorp – som var mina förfäders, åtminstone från mitten av 1600-talet och till mitten av 1800-talet. Vad glad jag blev när jag på sidorna 150-151 hittade en beskrivning av min farfars farfar Gunnar Månssons levnadsförhållanden med utgångspunkt från hans bouppteckning. Författaren hade tydligen kunnat tolka texten i bouppteckningen för där står det bl a "På kyrkbacken kan han stolt svinga sin rörkäpp med benknodd, iklädd blå vadmalsrock och hatt, kravatt, strumpor och skor. Det tar jag som bekräftelse på att pappa hade rätt.

Silverringen på käppen är stämplad och man kan tyda stämpeln till A3 vilket skulle betyda att den är stämplad 1807. Då var Gunnar Månsson bara 32 år. Den kan ju ha kommit i hans ägo senare men å andra sidan började man ju att använda käpp tidigare på



den tiden. Den måste alltså ha tillhört, respektive kommer att tillhöra:

Gunnar Månsson, Horshaga, Dalstorp, farfars farfar, 1775-1839

Magnus Gunnarsson Hollander, Högaberg, Grönahög, farfars far, 1799-1845

Nils Johan Hollander, Guntorp, Grönahög, farfar, 1841-1908

Gustaf Hollander, Stora Lindrum, Ölsremma, pappa, 1893-1977

Sven-Gunnar Hollander, Västerås, 1932-

Pär Hollander, Gävle, son 1957-

Henrik Hollander, Gävle, sonson 1987-

Mina ännu äldre förfäder i rakt uppåtstigande led var: Anders Hansson, Horshaga, Dalstorp, farfars farfars farfars far, 1647-1720

Erik Andersson, Horshaga, Dalstorp, farfars farfars farfar, 1696-1758

Måns Eriksson, Horshaga, Dalstorp, farfars farfars far, 1731-1793

Eftersom Måns Eriksson dog redan 1793 och käppen är stämplad 1807 har den inte tillhört någon tidigare generation än Gunnar Månsson.

Någon gång skall jag ta med mig käppen och spatsera litet i Horshaga, Högaberg, Guntorp och Stora Lindrum, där käppen hört hemma. Det får bli en sentimental journey bakåt i tiden för både mig och käppen. Så blir man kanske när man blir gammal och bor långt borta från sitt ursprung.

Sven-Gunnar Hollander, Västerås

Amerikafrämmat

En storvuxen man ligger och krafsar i jorden på den gamla torplyckan Klangsberg under Enekulla i Ljushult. Det är en svenskättad amerikan som söker sina rötter. - Om mina förfäder har levt här så vill jag ha med mig en näve jord hem, säger William Johnson, fast på amerikanska naturligtvis. Tillsammans med sin syster Martha Aney och en stor del av hennes familj - barn och barnbarn - besöker han förfädernas hemtrakter under några veckor sommaren 2002.

Det är egentligen syster Martha som släktforskar och när en av hennes fyra söner skulle fira bröllop i Tyskland yppade sig goda möjligheter för släkten att lära känna några av de platser där förfäderna bott. Martha har anlitat Marie Louise Bratt som genom sin firma Bridge to Sweden hjälper amerikaner att söka sina rötter i Sverige.

Vi träffas på Ljushults kyrkogård. Jo, det här var förfädernas kyrka. Den låg här redan på 1600-talet så här har de bevistat gudstjänster, döpt sina barn och begravt sina döda, även om det saknas gravstenar som visar var de ligger begravda. Gården Berg? Jo, det är socknens högst belägna gård och där borta går kyrkvaktmästaren som är gårdens nuvarande ägare. Kyrkvaktmästaren tillkallas, men han visar sig inte vara släkt med våra amerikanska gäster.

Vi fortsätter till resterna efter torpet Klangsberg, som har sitt namn efter soldaten Bengt Klang som bosatte sig här sedan han 1830 tagit avsked från soldatyrket. Torpet låg vackert i en söderslutning vid en liten bäck som också den fått namn efter soldaten, Klagsbäcken, liksom tegarna ner mot Frisjön, Klags tegar. Soldaten och hans familj är, vad vi vet, de enda som bott här.

Bengt Klang var Marthas och Williams farmors farfarsfar. Han föddes 1788 på Bengtstorpet i Ljushult och avled 1869 på Klangsberg. Mellan 1809 och 1830 var han soldat vid Norra Kinds Kompani, nr 899 under Gränd Knutsgården. Han gifte sig med soldatdottern från Backa soldattorp Johanna Andersdotter (1780-1851). Deras son Sven Andreas Bengtsson (1818-1881) och hans fru Kristina Andersdotter (1824-1911) fick åtta barn. Livet som torpare blev tungt och fattigt och 1871 flyttade Sven med familj till Råda församling i Mölnlycke. Sedan Sven dött, bara 63 år gammal, emigrerade änkan Kristina och så småningom alla

barnen med familjer till USA. Med bland dessa var Marthas och Williams farmor Bertha Konstantia, född 1882 i Fässberg, Mölnlycke, död 1958 i Putnam, CT. Hon var bara några månader gammal när hon lämnade Sverige tillsammans med sin far Adolf Svensson och mor Anna-Greta Larsdotter.

Till jul 2002 kom det hälsningar från Amerika. Martha skickade sin släktutredning som sträcker sig från Sven Andersson f 1696 i Berg, Ljushult, till lilla barnbarnet Arielle Justine Aney f i januari 2002 i Tokyo, Japan. Vår amerikafrämmat visade någon liten besvikelse över att vi inte kunde visa något hus där förfäderna hade bott – så länge stod inte de fattigas boningar – men de kunde ändå uppleva en natur som var ganska lik deras egen trakt i New England, USA.

Erik o Ulla Hökås

Våra besökare var:

Martha Carolyn Aney f Johnson 1936 Worster, MA.
E-post: Marthaaney@aol.com

William Corey Johnson f 1948 Worster, MA.

Marie Louise Bratt. Bridge to Sweden.

54 Washington Avenue, Endicott, NY 13760, USA.

Svensk lokalhistorisk databas

Vid besök på bokmässan i Göteborg stötte jag på en monter som visade arbetet med att digitalisera cirka 130 000 socken- och kommunalstämmoprotokoll i Halland från 1650 till 1918. Protokollen skrivs av och görs tillgängliga via Internet. Arbetet är en del av ett projekt för att skapa arbetstillfällen åt ”äldre arbetslösa med kvalificerad yrkesbakgrund”, som det står i broschyren. Målet är en rikstäckande databas, länkad till det kulturnät som är under uppbyggnad i Sverige.

Så om pengarna räcker kommer alla dessa protokoll för hela Sverige så småningom att finnas på Internet. Tills vidare kan du som har anknytning till Halland gå in på adress www.lokalhistoria.se och söka efter dina förfäder och deras hemvist.

Ulla Hökås

Anders i Hornhult och Oluf i Grimsås.

I samma bygd där jag själv framlevt min ungdom bodde också fyra århundraden tidigare två av mina äldsta kända allmogeanor, Anders i Hornhult, Nittorps socken och Oluf i Grimsås by, Mossebo socken. De båda socknarna ligger längst österut mot Smålandsgränsen. De var från Anders och Olufs dagar i mitten av 1500-talet till år 1971 självständiga enheter, men är numera avsidens bygder i Tranemo storkommun, annexförsamlingar i Dalstorps respektive Tranemo pastorat. Mellan gårdarna är fågelvägen mindre än 10 km. Ovisst men fördenskull icke mindre sannolikt är att de två kände varandra. Deras öden skulle komma att sammanflätas genom efterlevande som blivit kvar i bygden många generationer, faktiskt ännu år tjuo hundra ett.

Anders och Oluf levde i en tid av stora omvälvningar. Reformeringen av det svenska samhället nådde ända ut i de glesaste obygderna. Kalmarunionen hade med stor vanda brutits upp, medeltidens feodalstyre höll på att raseras och katolska kyrkans makt bröts. Nya administrativa enheter skapades i denna vårt lands första "kommunreform". Ett antal sockennamn försvann och deras kyrkor lades öde, i vår egen bygd bland andra Limmared och Tyggestorp.

Kungens sparsamhetsiver gick ut över landets kyrkor. Kyrkans "överflödiga egendomar" fick betala de dyra efterräkningarna för frigörelsen från danskväldet. Klockornas malm var eftertraktat betalningsmedel. Anders kanske var en av dem som sänkte Nittorps kyrkklocka i "Klockeflogen" vid Backalund när kungens sändebud kom för att hämta den. Kanske var hans för oss okände far en av beställarna av den fina malmklockan. Den göts nämligen 1523 av den ännu till namnet okände klockgjutare som sentida forskare benämnt "Nittorpsjutaren".

Ifall sägnen om kyrkklockan är sann så blev den dyrbara klockan i sinom tid upphämtad. Den hänger nämligen numera i tornet till Nittorps församlings nuvarande kyrka, uppförd 1847 på annan plats i socknen. Klockeflogen låg ännu 400 år senare kvar på sin plats cirka 1 km från den gamla kyrkoruinen. Den var på 1930-talet min barndoms bästa och säkraste skridskoplan, men är numera i stort sett en djup hålighet till följd av grundvattensänkningen. (Ref. Junhall: Några Påstebönder, Prester och Dannemän i Kindz, Mo och Redwägz härader, 1993)

Anders och Oluf var bönder, sannolikt åbor. Det betyder att de ägde inte sin jord men väl arvsrätt till brukningen av den. Kanske var de också hantverkare eller distributörer av handagods. I Kindsbygden fanns nämligen de skickligaste svarvarna och slöjdarna i hela Norden. Enligt Olaus Magnus Historia om de Nordiska folken utgjorde tillverkningen av träkärl, fat och stänkor (grenhornade dryckeskärl) en betydande inkomstkälla för befolkningen i Kinds och Marks härader. Det är här vi finner "knalleandans" ursprung. Oavsett om Anders och Oluf tillhörde hantverksfalangen eller inte så var de förmodligen driftiga och skapade goda villkor för sina familjer.

Nya tider betyder också nya möjligheter för den som besitter initiativ och framåtanda. Vägen till makt och inflytande i

det nya samhället var boklig bildning. Läskunnighet hade förut varit förbehållen de oftast till Sverige inflyttade katolska prästerna. Mässorna hölls på latin och prästerna och munkarna tolkade de latinska bibeltexterna. Nu kunde svensk man bli präst och predika Guds ord på vårt eget språk. Gamla testamentet kom i tryck på svenska språket 1527 och en fullbordad bibelöversättning, "Biblia på Swensko", blev klar 1541. I den världsliga maktsfären behövdes administratörer och bokhållare för statens behov av kontroll och skatteregistrering. Detta fordrade också folk som kunde läsa och skriva och som dessutom ägde förfarenhet i räknekonsten. Detta insåg säkert både Anders i Hornhult och Oluf i Grimsås. De såg till att deras söner fick den kompetens som krävdes för kommande värv.

Olufs närmaste efterlevande

En av Olufs söner valde prästbanan. Han prästvigdes 1572 till namnet Ericus Olai. Efter 10 år som ung komminister i Gällstad återbördades han till sin hembygd. I 44 år var han kyrkoherde i Tranemo pastorat, där han också avled 1627. Ericus hustru är inte till namnet känd, men hon hade en systerson, "Lars Brännegäle", som omtalas i tingsprotokollen med mindre goda vitsord. Vid vintertinget 2 februari 1609 vittnade Ericus capellan herr Sven att 80 daler i tyskt och danskt mynt för herr Eric "bortkommit". Vid sommartinget senare den 8 juni samma år fälldes densamme Lars för stölden i prästgården. Enligt tingsprotokollet delades böterna, 40 marker, "treskifts" mellan Ericus Olai, Lars husbonde "välborne Eric Andersson" samt häradsnämnden. Ericus efterskänkte därvid sin andel av bötesumman.

Om prästgården i Tranemo berättar tingsprotokollet från 1615: Herr Eric omtalade att konung Eric, då han i förra fejden (= Stora Nordiska kriget 1563-1570, den senare danska fejden inträffade 1609-1611) här nere vistats, hade tillagt prästbolet i Tranemo hemmanet Krysagården fritt från all skatt, eftersom prästgården låg utmed stora farvägen och var mycket betungad av gästning. Herr Håkan i Svenljunga hade sett brevet, som var daterat på Orreholmen. Danskarna hade i sista kriget rövat brevet tillsammans med mest allt som Ericus "ätte" (ägte). Tinget tilldömde Krysegården helt fri från skatt.

Ericus Olai avled 1627 och efterträddes som kyrkoherde i Tranemo av sonen Bengt Ericsson. Bengt antog namnet Tranander. Han blev livshotande skadad genom olyckshändelse på hemfärd från Mossebo, där han predikat under påskhögtiden. Hemfärden skall ha skett tredjedag påsk 1650. Bexells herdaminne kan förtälja att olyckshändelsen bestod däri att ett träd föll över den vagn som pastor Bengt färdades i. Samma källa uppger att döden inträffade fjärdedag pingst. Enligt den då gällande julianska kalendern inträffade pingstdagen 1650 den 26 maj. Döden inträffade alltså 50 + 1 dagar efter olyckshändelsen, alltså den 29 maj 1650, eller omräknat till nu gällande kalender den 4 juni.

Ännu en generation skulle prästämbetet i Tranemo tillägnas Olufs familj. Först Bengts son Eric Tranander, som förestod pastoratet i ca 10 år och sedan Bengts dotter, som blev nästa prästfru i Krysagården genom sitt gifte med Nicolaus André Kollinius. Soldatsonen Nils Andersson föddes på torpet

Kullen i Stengårdshult år 1622. År 1658 gifte han sig med Christina Bengtsdotter Tranander. Han blev kyrkoherde i Tranemo 1661 och prost i Kinds kontrakt, var riksdagsman för prästeståndet 1678 och 1682 och avled 1687. Christina överlevde honom i 10 år och har enligt Göteborgs stifts herdaminne "gett upphov till den rikaste stamtavla vi sett över någon prästsläkt, utgrenad till de flesta prästsläkter i stiftet".

Kollinius var säkert en mycket bemärkt man. Enligt traditionen skall han redan som barn visat ovanliga talanger och bestämde sig tidigt för att bli präst. Som ung vallpojke lär han ha "predikat" för fåren ute i markerna. Han är också känd som en god skald och skrev även latinsk vers. Alla sju barnen bildade familjer. Margareta blev kyrkoherdefru i Dalstorp (se nedan Lyselius), Sara blev gift med mantalskommissarien Anders Ekman från Stora Ekered i Dalstorp, Andreas blev kyrkoherde i Snöstorp, Halland, Bengt var en tid skeppspräst och blev senare kyrkoherde i Starrkärr, Bohuslän, Nils blev kyrkoherde i Stora Lundby, Västergötland, Maria blev gift med löjtnant Thore Unge och den yngsta, Elisabeth, gift med mantalskommissarien Zackris (efternamn tills vidare oforskat) i Finnekumla och mor till kyrkoherde Josias Zackrisson. Antalet av mig registrerade personer i familjen Nicolaus Kollinius uppgår till mer än 3500.

Anders närmaste efterlevande

En av Anders söner bar också namnet Eric. Liksom Ericus Olai bör han vara född på 1540-talet. Eric Andersson i Hornhult övertog arvsrätten till sin fädernegård, men han var förutom skattebonde också soldat. Rimligt är antagandet att han gjorde krigstjänst bland annat i Stora Nordiska sjuårskriget 1563-1570. Det sägs i alla fall om honom att han "tjänste riket i flera krig och fick för sina förtjänsters skull köpa sitt hemman fritt för sig och sin släkt". Säkert var han mån om sina ägodelar och förmerade sitt kapital. Han avled 1620 då gården kan förmodas ha övergått till sonen Gunnar för att sedan i generation efter generation bli kvar i samma ägarförhållande intill vår egen tid. Gunnar Ericssons son Eric Gunnarsson (Ericus Gunnardi Cornenius) blev också präst och avancerade till komminister i Dalstorps pastorat.

En av Eric's övriga söner, Gudmund, blev studerad karl och avancerade till länsman i Kinds härad. Gudmund Ericssons länsmanagärning finns belagd i tingsprotokollen för Kinds härad under en följd av år. Han blev bosatt i Ljushult. I länsmansgården i Ljushult föddes år 1600 ännu en son som skulle bli bemärkt prästman, Jacob Gudmundsson (Jacobus Gudmundi Solingius). Jacob var komminister i Sexdrega innan han 1665 blev kyrkoherde i Dalstorp. Han avled där 1672. Hustrun Carin Simonsdotter överlevde honom och dog i Nittorp.

I Ölsremmaboken finns en del av Jacobus Gudmundis kyrkliga verksamhet beskriven. Ölsremma socken var en fattigbygd med dålig bärkraft för sina invånare. Jacobus verkade för att socknen utvidgades med ett antal gårdar som tidigare tillhört Stengårdshults pastorat. Församlingens ekonomi förbättrades därvid en del och den nödvändiga restaureringen av "Öhrshems kyrka" kunde påbörjas några år efter riksdagens beslut om den förändrade pastoratsindelningen, en restaurering som tydligen till slut kom att innebära total

rivning av gamla kyrkan och en helt ny på samma plats. Stora frivilliga uppoffringar måste dock till men offerviljan var stor. Flertalet bidrog med mellan 4 och 20 öre, men Jacobus Gudmundi Solingius själv gav en hel krona. Till detta kom som brukligt var vid denna tid gåvor och tillskott i form av virke, dagsverken och andra naturella bidrag.

Alla räkenskaper för kyrkbygget finns bevarade och visar med vilken noggrannhet och ärlighet allt skötts. Det slutliga godkännandet skedde först under sonens, efterträdarens, tid 10 år senare.

Hittills har vi alltså följt fyra parallella generationer i Grimsås och Hornhult.

Grimsås: Olof - Ericus Olai - Bengt Tranander - Erik Bengtsson (Nils Kollinius)

Hornhult: Anders - Erik Andersson - Gudmund Ericsson - Jacob Gudmundsson

Jacobus Gudmundi Solingius hade liksom kollegan i Tranemo Nicolaus Kollinius en stor barnskara. Några av sönerna beklädde prästämbetet, bl. a. Magnus som blev kyrkoherde i Örby, Marks härad och Gudmundus Jacobi Lyselius som blev faderns efterträdare i Dalstorp.

Gudmundus blev gift med Kollinius dotter Margareta (se ovan). De fick tre söner som blev präster, tre som blev officerare samt en dotter som blev prästfru och två döttrar som gifte sig med officerare.

Gudmund Lyselius verksamhet i Dalstorps pastorat var på både gott och ont. Under sin Dalstorpstid förvärvade han flera gårdar och tycks ha varit lika framgångsrik både som jordägare och präst. Han avancerade till prost över Kinds kontrakt. (Dalstorpsboken sid 225, Ett märkligt prästode)

Genom giftet mellan Gudmund Lyselius och Margareta Kollinia knöts alltså de båda släkterna från Nittorp och Mossebo samman. Min anmoder från Dalstorps prästgård Christina Gudmundsdotter Lyselia får därmed följande antavla:

Anders i Hornhult	Oluf i Grimsås
Eric Andersson	Ericus Olai
Gudmund Ericsson	Bengt Tranander
Jacob Solingius	Christina Tranander-Kollinia
Gudmund Lyselius gift med	Margareta Kollinia
Christina Gudmundsdotter Lyselia	(mm fm mf m)

Christinas släktskapstavla till författaren ser ut så här, men det är en annan historia:

Christina Lyselia (gift med Johan Tranberg)
Peter Tranberg (gift med Maria Bennich)
Catarina-Lisa Tranberg (gift med Sven Bredin)
Anna-Maria Bredin (gift med Svante Johansson)
Hilma Svantesdotter (gift med Carl Svensson)
Agnes Carlsdotter (gift med Luther Johansson)
Karl-Gustaf Junhall (gift med Iris Svensson)
Agneta Junhall (sambo med Jan Stiernehammar)
flickorna Jessica, Olivia och Nadja Junhall.

Av K G Junhall

Borås – Alvesta Järnväg – en hundraårs tillbakablick

Fortsättning från föregående nr.

Förstatligandet

I Sverige, liksom i den övriga världen, rådde i början av 1930-talet en allmän depression, vilket satte de enskilda järnvägarna i en prekär ekonomisk situation. Efter två statliga utredningar om de enskilda järnvägarnas framtid föreslog regeringen i en proposition med rubriken "Enhetliggörande av det svenska järnvägsnätet", den 3 mars 1939 förstatligande av det svenska järnvägsnätet. Den 17 maj tog Riksdagens två kamrar beslutet. Förstatligandet skulle ske utan tvång genom frivilliga uppgörelser med ägarna.



Baj nr 70 Foto i Alvesta 1933 två år efter leverans från Nohab i Trollhättan.

Foto: SKJ Fotoavd. / Stig Nyberg

Några enskilda järnvägar tog initiativet att genast börja förhandla med staten för att få en bättre uppgörelse om man gjorde det frivilligt. Bland dessa var GBJ och BAJ, som började förhandla redan i början av maj 1938. Bakgrunden var att Kalmar Järnvägar (KJ) hade inlett förhandlingar med staten om övertagande och då insåg järnvägens styrelse farorna med ett förstatligande av KJ. I så fall skulle trafiken Kalmar – Göteborg, vilken genom samtrafiken alltid körts via Växjö – Alvesta – Borås, läggas om till vägen över Nässjö – Falköping. Detta skulle innebära fraktbortfall på cirka 76.000 kronor årligen för GBJ och BAJ.

Förhandlingarna, som hade inletts i maj 1938, följdes av ingående utredningar av experter på olika områden: ekonomiska, tekniska och trafiktekniska. För järnvägen upprättades en så kallad normalkalkyl av statens delegerade. Kalkylen baserade sig på GBJ:s och BAJ:s inkomster och utgifter åren 1931 – 1938 och var avsedd att påvisa det reella värdet på aktierna för den 1 juli 1940, vilket var datumet för SJ:s övertagande.

Den 8 maj 1940 beslutade riksdagen om förstatligande av GBJ och BAJ och den 1 juli 1940 införlivades denna enskilda järnväg, på 216,2 kilometer från Almedal till Alvesta, tillsammans med Varberg – Borås – Herrljunga järnväg (VBHJ). Järnvägen mot Ulricehamn och Jönköping (BsJJ) var då redan övertagen av SJ sedan den 1 mars 1940.

Personalen vid GBJ och BAJ togs över av SJ med oförändrade löner och anställningsvillkor för att den 1 januari 1941 inplaceras i SJ:s löner regler. Personalorganisationerna hade inget att erinra. För vissa förvaltningstjänstemän blev förhandlingarna motiga på en del håll, men efter ett tag förhandlades en överenskommelse fram. Dock tvingades en del tjänstemän att godta en viss lönesänkning.

I och med att SJ tog över bröts samförvaltningen med GBJ. BAJ, de övriga järnvägarna i trafikförvaltningen GSK samt Boråsbanorna VBHJ och BsJJ bildade ett nytt sjätte distrikt inom SJ med huvudort i Borås. GBJ tillfördes SJ:s andra distrikt i Göteborg.

SJ - tiden

I september 1946 genomförde SJ en daglig snälltågsförbindelse från Göteborg till Kalmar via Borås, Alvesta och Emmaboda. Till att börja med framfördes tåget med rälsbussar av Umeåtyp litt Yo1. Mellan Göteborg och Emmaboda kördes två ihopkopplade rälsbussar. I Emmaboda delades tåget och rälsbussarna rullade mot slutmålen Kalmar respektive Karlskrona. Resan mellan Göteborg och Karlskrona tog cirka sju timmar. Det gick även lokdragna tåg mellan Göteborg och Kalmar, men de kunde ta drygt tio timmar på sig mellan Göteborg och Karlskrona. Bytet mellan ellok och ånglok i Borås tog cirka femton minuter. Ibland drog ånglok tågen hela vägen.

Två år senare satte SJ in två före detta VBHJ motorvagnar litt Xod3 nr 15 och 16 i snälltågen Göteborg - Kalmar / Karlskrona. Dessa två motorvagnar hade möjligheten att ha med en till två personboggivagnar. 1955 hade dessa motorvagnar tjänat ut och ersattes av lokdragna tåg. Lokaltåg utefter fd BAJ, som stannade vid samtliga stationer, fick under denna tid en allt mer ökande konkurrens av bilen och bussen.

Ångloken började bli gamla och nerslitna vid 1950-talets början, och de hade en dålig bränsleekonomi. De fordrade mycket skötsel och täta underhållsintervaller för att fungera väl. SJ hade börjat satsa på stora diesellok för linjetrafik. Efter amerikansk förebild byggde 1956 NOHAB i Trollhättan fem lok med motorer från General Motors (GM) i USA. De fick litt. T4 och hade, på den tiden, den mycket imponerande styrkan på 1445 hk.



Sj Th 101 Fotograferat vid leverans i Trollhättan 1956

Foto: Nohab

Dessa fem diesellok litt. T4 (efter 1964 T41) sattes in i trafiken mellan Borås och Alvesta, som inte var elektrifierad. De genomgående tågen fick byta lok i både Borås och Alvesta, sedan sträckan Alvesta - Växjö - Emmaboda - Kalmar / Karlskrona blivit elektrifierad 1955. Dieselloken sattes in i två genomgående persontågspår. Godstågen fick fortsätta att gå med ånglok fram till 1964, varefter de successivt ersattes av de nya mindre dieselloken litt. T2 (efter 1964 T21). Lokaltågen utgjordes av äldre rälsbussar av Umeå-typ, byggda med träram och plåtbeklädda. Från 1958 ersattes de av moderna rälsbussar i helsvetsad stålplåt litt. Ybo6, och nu kunde SJ öka trafikutbudet och öppna nya hållplatser. Fyra till fem rälsbussturer tillsammans med lokdragna tåg trafikerade sträckorna Borås - Limmared, Limmared - Hestra, Hestra - Värnamo och Värnamo - Alvesta med uppehåll vid varje trafikplats.

Sträckan mellan Borås C - Alvesta togs i reguljär elektrisk drift den 27 maj 1962 - en sträcka på 149 kilometer. Invigningståget drogs av ett av de sex nya likriktarloken litt Rb2 1003, som var provlok och föregångare till de moderna tyristorloken litt. Rc. Nu försvann de stora dieselloken och SJ:s ellok litt. D och Hg kom. Snälltåget 71 / 72 utgjordes av elmotorvagnen litt. X9, det så kallade "Paprikatåget". Detta snälltåg fick namnet Västan 1962.

Antalet genomgående tåg mot Alvesta fram till tidtabellsskiftet 1971 var två snälltåg och två persontåg i vardera riktningen. Fram till 1975 försvann ett persontåg och det andra blev ett snälltåg. I

sjuttioalets början gick tre till fyra godståg i vardera riktningen. 1973 började det så kallade Volvotåget att gå sträckan Göteborg - Olofström och åter varje vardag. Året därpå kom Volvotåg nummer två mellan Göteborg och Kalmar. Volvotågen drogs av två multipelkopplade lok på grund av tågens storlek. Godstrafiken var tät då flera godståg var genomgående till / från Värnamo - Alvesta.

1976 började SJ:s tunga snälltågslok litt. F från 1940-talet trafikera Göteborg - Alvesta. Fram till 1982 kunde man åka efter dessa mycket vackra lok, vilka drog i det närmaste museala tåg med tre till fyra nitade personvagnar från 1930 - och 40 - talen. Vid tidtabellsskiftet 1984 hade hela sträckan Göteborg - Kalmar fått förbättrad strömförsörjning och därmed kunde hela sträckan trafikeras med SJ:s moderna orangefärgade tyristorlok litt. Rc, vilka kan användas i både snabba persontåg och i godståg.

Från mitten av 1980-talet började fem genomgående tågpar trafikera sträckan Göteborg - Alvesta - Kalmar / Karlskrona. Men i början av 1990-talet blev det åter fyra genomgående tågpar. Under detta årtionde förbättrades järnvägen mellan Borås och Alvesta med nytt spår, nya elledningar och flera järnvägs korsningar byggdes bort för att höja säkerheten och kunna öka hastigheten.

Från 1994 infördes tre fjärrtågspår på linjen Göteborg - Kalmar / Karlskrona med den nya tågtypen X2-2, en förenklad version av SJ:s kända snabbtåg "X 2000" i ett trevagnarsutförande. Dessa X2-2:or blev efter ett tag så populära att man satte in en fjärde vagn i tågsätten för att alla skulle kunna få sittplats.

Framtiden

Persontrafiken Göteborg - Borås - Alvesta - Växjö - Kalmar / Karlskrona marknadsförs som Kust till Kust - banan. X2-2 förlängdes till SJ:s normalutförande genom att man kopplade in 2 - 3 mellanvagnar för att kunna ingå i SJ:s trafikomlopp för X2-tågen. År 2000 var denna speciella version av X2-an borta från Kust till Kust - banan. Under 2001 kom loktågen tillbaka för att från den 30 september 2002 börja ersättas av den nya X32 - motorvagnen. Den är en komfortablare variant av de så kallade Öresunds-tågen, vilka går mellan Köpenhamn och Malmö.

Under åren 2001 och 2002 gjordes en stråkstudie över järnvägen Borås - Värnamo - Alvesta - Växjö. Studien

initierades av kommunerna Gislaved, Gnosjö, Värnamo och Vaggeryd. Kommunerna Borås, Svenljunga, Tranemo, Alvesta, Växjö och länstrafikbolagen i de tre länen, SJ, Banverket samt Vägverket deltog i studien. Stråkstudiens syfte var att kunna se om korridoren mellan de två högskolestäderna kunde få en förbättrad trafik med i första hand tåg. Även förlängningen av trafikstudien mot Göteborg ansågs intressant för företagsverksamheten i korridoren. Stora arbetspendlingsströmmar finns lokalt utefter stråket mot de större industriorterna. Stråkstudien, som utfördes av en infrastrukturkonsult, visar på en stark utvecklingspotential för järnvägen, och kommunerna och länstrafikbolagen som deltog i studien stöttar en utveckling mot ökande pendlingsmöjligheter, fler genomgående tåg och mer godstransporter på järnvägen. Framtiden bör se ljus ut för gamla Borås - Alvesta Järnväg.



Svenljunga station mars 1987 vagnuttagning med SJ Lokomotor Z65 574

Foto: Sture Sandqvist

Förkortningar

Järnvägsbolag:

BJ - Bergslagens Järnvägar
 BAJ - Borås - Alvesta Järnväg
 BsJJ - Borås, Ulricehamns och Jönköpings järnväg
 BUJ - Borås- ---Ulricehamns Järnväg
 CWJ - Karlskrona - Växjö järnväg
 FJ - Falkenbergs Järnvägar
 GBJ - Göteborg - Borås Järnväg
 GDJ - Gävle - Dala Järnväg
 GSK - Trafikförvaltningen Göteborg - Småland - Kalmar
 HNJ - Halmstad - Nässjö järnväg
 KHdJ - Kinds Härads Järnväg
 KJ - Kalmar Järnvägar
 NOJ - Nässjö - Oskarshamns järnväg
 SSJ - Skåne - Smålands järnväg
 VBHJ - Varberg - Borås - Herrljunga järnväg
 VCJ - Västra Centraljärnvägen
 WAJ - Vexjö - Alvesta Järnväg

Tillverkare:

ASEA - Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget.
 DEVA - Dieselelektriska Vagnsaktiebolaget
 GM - General Motors Company
 Motala - Motala Verkstad AB
 NOHAB - Nydqvist och Holm AB

Lok som finns kvar

BAJ:s lok nummer 3 finns bevarat. I dag står loket i Borås stads fina konsert- och kongresscentrum, f.d. Åhaga driftsverkstad. Lokets sista tjänstgöring, som SJ litt. KA3 1551, var att dra godstågen mellan Svenljunga och Borås. Efter att ha stått uppställt något år på ett sidospår på Borås C flyttades det till Nybroparken efter en yttre upprustning. Loket tillhör Järnvägmuseet i Gävle och museet anser att lok som står uppställda utomhus skall placeras i en god inomhusmiljö. Efter att ha flyttats till Inovatum (f.d. NOHAB) i Trollhättan återkom loket till Borås 2001. BAJ lok nummer 23 fick SJ litt. S4 1611 vid förstatligandet. Det såldes 1972 till Klippan - Ljungbyheds järnväg. Det är en veteranjärnväg någon mil öster om Helsingborg. År 1993 såldes loket till en museijärnväg i norra Tyskland.

Källförteckning

Kjell Aghult m fl.	Järnvägsdata 1999	SJK bok 68	1999
Per-Olof Blom	En gammal järnvägs historia	Jernvegsnytt	1969
Ulf Diehl m fl.	Normalspåriga ånglok vid Statens Järnvägar	SJK bok 13	1973
Ulf Diehl m fl.	Svenska lok och motorvagnar 1976	SJK bok 18	1976
Lars-Olof Georgsson	Kindsbanan - en artikel i SPÅR Järnvägmuseivänners årsbok	Jvgms	1994
Lars-Olof Leander	Boken om HNJ	Stenvalls förlag	1984
Jan du Rietz	Den totala urspårningen	Symposium	1988
Robert Sjöö	Tidsmaskinen Sveriges Järnvägmuseum	Jvgms	1998
Erik Sundström	Ånglok tillverkade i Sverige.	SJK bok 2	1964
Erik Sundström	Vad hände vid Sveriges järnvägar 1902? - en artikel i SPÅR Järnvägmuseivänners årsbok	Jvgms	2001

Tomas Themar	Artikelserie i nättidningen Västbo Andan om Borås - Alvesta järnväg 100 år		2002
Bertil Thulin	Borås – Herrljunga järnväg 1863 - 1988	SJK bok 45	1988
Bertil Thulin m fl.	Göteborg –Borås Järnväg	SJK bok 62	1994
Statens Järnvägar	Sveriges kommunikationer		Diverse år
Statens Järnvägar	Sveriges Järnvägar hundra år		1956

Sture Sandqvist, Svenljunga

Den gamla bilden



Örsås skola 1911

Läraren Gunnar Svensson

Översta raden: John Bredin Fredriksborg, Ivar Hansson Sjövik, Bror Bengtsson Strömsfors, Anders & Alfred Hässlåsen, Ture Pettersson Strömsfors, Erik från Karsnäs, Erik från Vallen, Karl Fors Espetången, Bertil från Flenstorp.

Andra raden: Hildur & Agnes Andersson Holm, Hildur Tibell Ekåsen, Ebba Från Axelfors, Sigrid Siedberg Tomten, Anna Bredin Fredriksborg, Rakel Pettersson Fredriksborg, Ingrid från Kyrkbacken, Valborg Pettersson Assmebro, Anna från Vallen.

Tredje raden: Nanna Josefsson Skattegården, Agda från Enesbo, Rut Reinholds Jägersnäs, Judit i Lund, Ellen Isaksson Kilen, Hildur från Flenstorp.

Ny Kindsliteratur

Program våren 2003

Lagom till julen 2002 utkom två sockenböcker, vilka verkligen är värda att uppmärksamma. Först vill vi då nämna Örsåsboken – en nästan komplett sockenbok där det allra mesta är med. Så är boken också en riktig tungviktare på närmare 700 sidor. Detta är ett rekord som blir svårt att överträffa, vilket vi heller inte ska önska. Så här stora och tunga böcker blir faktiskt litet jobbiga. Till boken hör ett separat personregister, som även borde ha innehållit ett ortregister. Ett litet minus också för att karta saknas. Men i övrigt är det bara att buga och bocka, det är imponerande vad den flitiga kommittén åstadkommit under Kent Anderssons ledning.

Den andra boken är en fortsättning på Gällstads sockenbok från 1986. Gällstadborna vårdar väl sin historia och hittills har ett tiotal häften om herrgårdar, torp, bemärkta personer etc. utkommit. Här får således sockenboken en fortsättning till nutid, vilket är föredömligt och borde mana till efterföljd i bygden, där flera sockenböcker nu har ett antal år på nacken. Fjolårets utgåva, liksom de övriga i sockenboksformat, är på ett hundratal sidor och innehåller också några artiklar om företagare mm. Att det är välkände Sture Hjalmarsson som ligger bakom även denna utgåva är ingen överraskning. De nämnda böckerna finns att köpa genom respektive hembygdsförening och troligen även på forskarklubbens årsmöte den 1 mars.

Erik Hökås

Årsavgiften 2003

Som vanligt bilägges inbetalningskort i årets första Kindsforskare.

Årsavgiften är även nu oförändrad, 80 kr för huvudmedlem och 20 kr för familjemedlem. En ovanligt låg avgift som vi hoppas att alla betalar snarast möjligt. Det underlättar vårt arbete.

Notera också gärna födelsesiffrorna, vi vill ha dessa för statistikens skull. Det går naturligtvis även att betala på annat sätt. Postgironumret är 28 35 76-7.

Årsmöte

Lördagen den 1 mars kl 14.30

i församlingshemmet Hillared.

Medverkan av Erik Johansson, ”Erik i Smeagår’n”, och Birgitta Pettersson.

Servering.

Hotet, Knallen och giftet -

en berättelse om Sjuhäradsknallen, skräcken och våra dagars rädsla för okända gifter och preparat.

Föredrag av Jörgen Lundälv.

Söndagen den 30 mars kl.15.00 i Fokus, Limmared

Jörgen Lundälv är universitetslektor vid institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet, socionom och journalist. Författare till artikeln Knallepulver, sockerbitar och mjältbrand - Mystiska budskap från knallar, baroner och misstänkta terrorister. (Kulturella Perspektiv, Svensk Etnologisk tidskrift nr 2, 2002, Årgång 11) Artikeln delas ut till intresserade vid föreläsningen. Servering.

Släktforskardagen i Borås

Lördagen den 5 april kl 10.00-15.00 i

Stadsbiblioteket, Borås.

Resa till Äskhults by

Söndagen den 4 maj

Oskiftad 1700-talsby

De fyra gårdarna Göttas, Jönsas, Bengts och Derras står kvar på sina ursprungliga platser. De äldsta byggnaderna är från 1600-talet men de flesta husen renoverades på 1700-talet. Äskhult förändrades aldrig genom de s.k. skiftesreformerna och byn är därför intakt sedan tiden före 1825. Husen står tätt kring den stensatta gårdsplanen. De har aldrig varit målade. Husens grå timmerväggar berättar sin egen historia och ger byn sin speciella prägel. I slutet av 1800-talet bodde 35 personer i Äskhult. Den siste byinvånaren dog 1964.

Samåkning i egna bilar.

Föranmälan till

Thomas Johansson 0325-768 46

Gösta Widar 0325-61 18 18